

Falchs

46

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

MARÇ 2008, NÚMERO 46

Mas del Sebastià Grau

Les primeres persones que amb total seguretat podem associar a l'actual Grauet són Vicenç Grau i la seva muller Joana. El març de 1491 el Vicenç va comprar una mula negra al veler manresà Francesc Roviralta pel preu de 21 florins. Li va prometre donar els diners al cap d'un any però en va trigar gairebé dos. El 1493 va comprar dues mules més, una negra i l'altra castanya, i el 1494 una altra de color falb (grogós).

El 3 de maig de 1509 es van trobar a Manresa, a cal notari Sala, Vicenç Grau, hereu del mas Grau, i el seu fill Sebastià amb Pere Planell i la seva muller Eulàlia, que havien baixat de Sant Amanç. Aquest eren els amos del mas Planell, situat on ara hi ha cal Viladés, i el motiu de la trobada amb els Grau era pactar el matrimoni entre el Sebastià Grau i la seva filla Càndia. En els capítols que es van signar aquell dia, el Vicenç va designar hereu al fill, herència que s'havia de fer efectiva després de la seva mort, ja que mentrestant el Vicenç seguiria manant i regint el mas. Els Planell van prometre donar a la Càndia 20 lliures, la meitat el dia de les esposalles i la resta el dia de les noces. A més dels diners, van donar a la donzella 4 canes de bruneta per fer-se un mantell o un vestit nupcial, un cofre de fusta, una flassada, i algunes altres peces de roba. Com de costum, els terminis de pagament del dot es van endarrerir, i no va ser fins a finals de l'any 1510 que el Vicenç i el Sebastià no van signar el rebut definitiu.

El 1531 es va casar la noia Càndia, filla del Sebastià, amb Joan Vergonsa, teixidor de draps de llana, fill de Martí Vergonsa, fabricant d'espases. El pare va donar 20 lliures de dot i un cofre amb la roba habitual. La Càndia Planell ja era morta i el Sebastià havia contret un nou matrimoni amb Joana. Amb la Joana va arribar més canalla; la Francina, l'Antoni Joan, i potser algun altre que ens deixem.

El 1532, Antoni Grau, titulat hereu del mas Grau, va admetre que Bernat Aymerich, donzell de Manresa, li havia satisfet 4 lliures de les 12 que n'hi devia. Aquest és l'únic cop que trobem aquest Antoni, suposadament el fill gran, però també es podria tractar d'un error d'escriptura. En tot cas, aquest Antoni deuria desaparèixer prematurament, posat que el setembre de 1544 l'hereu del mas Grau és Joan Grau, com a fill i hereu del seu pare Sebastià.

Durant l'època que segueix, la casa va ser denominada mas del Sebastià Grau i els amos, Sebastià o Joan Sebastià Grau, indistintament. Això és font de grans confusions, i provoca que de vegades sigui problemàtic d'adjudicar un

fet a una o altra persona.

Durant el seu temps, Joan Grau, àlies Sebastià (II), es va veure forçat a empenyorar parts de les seves terres. El 1550 va vendre a carta de gràcia a Pere Oliveras de Cantacorbs un olivar dit "lo Comellar de la Figuera". El 1552 va empenyorar al mateix d'abans un tros dit "el Pi Verd", a la part del "Camp de Ramones", a canvi de 14 lliures en efectiu, i el 1566 uns ermots, coneguts com "els Boigals", que es trobaven situats a prop de l'església del Grau, que li van significar uns ingressos de 34 lliures. Posteriorment, encara cediria a Bernat Oliveras una peça, plantada amb algunes oliveres, anomenada "el Camp de la Creu".

En una llibreta de la rectoria de Rajadell hi ha un escrit datat el 21 d'octubre de 1571, que recull un tracte entre el Sebastià Grau i la seva veïna, la vídua Vila. El català que es parlava a l'època es fàcil de comprendre:

xxi octobris anno 1571 Ego sebastianus joannes grau del lloc del grau del terme y de la parrochia de sant vicens de fals del bisbat de vich per a socorrer algunes necessitats mias y per a cuitar y fugir maior dany de casa mia fas arrendament a vos madona joana vila viuda relicta del senyer en joan vila quondam del terme de fals de un tros de terra conreadissa situada en dit terme anomenada lo roca y la qual terra afronta a sol issent ab honors del matex joan sebastia grau a mig jorn ab lo comollar del coll de mas lo qual posseys vuy dita joana vila vídua a ponent ab la costa de sant marti la qual tambe poseix dita joana a tremuntana afronta ab lo matex sebastia joan grau / per lo temps de síinch anys comensant a nadal primer los tres anys de dit arrendament corren per la sobredita joana vila y los dos anys darres coren per en joan vila son fill y hereu de la casa de la vila / lo preu de dit arrendament son devuyt ducats dich xxi lliures y dotse sous la qual quantitat dit joan sebastia grau confessa aver aguda y rebuda a ses voluntats / en la qual terra a quoranta vuyt o quoranta nou plantes de olivers que dita joana ensems ab son fill joan poga conrer y fer a son plaer e dita pessa de terra per tot lo sobredit temps y de las olivas que en dita pessa de terra se coliran y de qualsevol ley de fruyts que coliran en dita terra y que dita joana vila puga traurer una feyxa erma que es en dita terra y conrear la tot lo temps de durada de dit arrendament y al cap del síinch anys dita terra es quitia y torna a dit joan sebastia grau o a son hereu sens tornar ningun diner.....

Hem recollit alguns altres negocis realitzats pel Joan Grau (II). El 1546 va comprar a crèdit a Pere Matellas 6 canes de cordellats, pel preu de 40 sous. L'abril de 1548 va manllavar a Guillem Terrier, vicari de Fals, blat per valor de 9 lliures i 9 sous, compromentent-se a tornar-lo

Vista general

després de la collita, i no més tard de l'agost. El 1550 n'hi va demanar al vicari dues quarteres més, per retornar-les per santa Magdalena. El Grau es veu que tenia un dèficit crònic de grans panificables, perquè el 1561 va demanar a Geralt Camp, llavors vicari de la parròquia, 6 quarteres de mestall segolós, amb la promesa que, uns mesos més tard, li tornaria 5 quarteres i mitja de froment, un cereal més apreciat. També el 1565 l'amo del Grau va haver de manllevar blat, civada i mestall, per un valor conjunt de 8 lliures i mitja, al vicari, que havia canviat i es deia Antoni Bòria. Els vicaris canviaven sovint, perquè el rector no residia al poble i llogava la parròquia per un preu fix. Els vicaris recollien dels pagesos els delmes en espècie i per això disposaven d'una bona reserva de blat per vendre.

El 1566 Joan Sebastià Grau, major, va comprar a Joan Vila (de l'actual Tatger)

8 mesures d'oli i dues càrregues de vi vermell. En va pagar en total 10 lliures.

El 1567 va comprar a un home de Terrassa dues vaques de pèl vermellós, d'un any d'edat. La dada més tardana referent a aquest personatge és de 1576, quan va declarar que devia 19 lliures a la vídua d'un mercader de Manresa, en concepte de 9 quintals de "ferro tercejat" que havia comprat al seu home.

En allò que fa referència a la vida familiar, tenim que el 1557 es va casar la Francina, mitja germana del Joan (II), ja que era filla del Sebastià Grau i de la segona muller Joana, amb Pere Trull, àlies Jaumeandreu. Aquest Trull era l'hereu del mas Bosch de Monistrollet, la casa pairal d'on procedien tots els Trull que es van escampar per Fals en aquella època. Com a cap de casa, el Joan va ser l'encarregat d'entregar les 33 lliures del dot a la germana, juntament amb una peça de tela de bruneta, una flassada de mida mitjana i les altres coses de l'aixovar. Per poder fer front a la despesa extraordinària, va haver de manllevar diners, en forma de censal, a un canonge de la Seu.

El 1564 es va casar un altre mig germà de l'amo del Grau del Sebastià. Va ser l'Antoni Joan Grau, que va unir-se amb Domengona, germana de Joan Carrera, àlies Fondera, un occità procedent del lloc de Banyeres de Bigorra. El Fondera va cedir a la parella l'ús per cinc anys del mas Prat (actualment la Gabriela), que el francès tenia arrendat.

El Joan Sebastià (II) estava casat amb una dona anomenada Violant, amb qui va tenir, com a mínim, dues

noies, la Joana i l'Agnès, i un noi, el Joan. La primera de les filles que va marxar de casa va ser l'Agnès Beneta, que va fer esposalles amb Pere Ferrer, de Sant Sadurní (bisbat de Barcelona), ferrer d'ofici, i amb qui va anar a viure a Manresa, en una casa fora de la muralla de Valldaura. La noia va endur-se un dot de 30 lliures i una caixa, on entre altres peces de roba hi havia un mantell d'estamenya de Reus, una gonella groga i un jaquet morat.

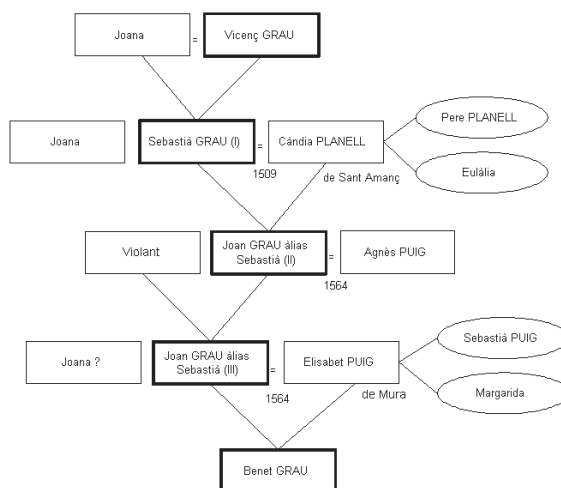
El 3 de febrer de 1564 va ser un gran dia, perquè es van concertar, ni més ni menys, que tres matrimonis entre membres de dues famílies, els Grau i els Puig. Els Puig eren de Santa Creu de Palou, una sufragània de Mura, i aquell dia l'hereu del Puig es va comprometre amb la Joana, filla del Joan Sebastià Grau (II) i Violant. Al mateix temps, es va aparellar l'Elisabet Puig amb Joan Grau (III), hereu del Grau. Per arrodonir l'intercanvi, el vell Joan Grau, que havia enviutat de la Violant, va quedar-se l'Agnès, una altra filla soltera dels Puig. Els dots i els aixovars van ser equivalents, de manera que ningú hi va guanyar o perdre.

El vell Grau es va animar amb la dona jove i va augmentar la família amb una noia més, a qui van posar Francina. Molts anys després, aquesta s'acabaria casant amb el fuster Tomàs Generas.

El Joan Grau (II) deuria morir segurament el 1575 o poc abans. Va deixar l'heretat en situació complicada, ja que abans de morir l'havia arrendada a Gaspar Morera, que procedia del mas Bruquesses de Rajadell. El 1576 el Morera la va subarrendar a Antoni Campserver per un espai de tres anys, a raó de 12 lliures anuals. Li va cedir tota l'heretat excepte una caseta dita el Safronet i una vinya vella situada al costat del camí de Fals. Però no deuria trigar gaire el següent amo de la casa a recuperar les terres.

Aquest era el Joan o Joan Sebastià (III), el qual ja no estava casat amb l'Elisabet Puig, que havia passat a millor vida, sinó que ho estava amb Joana. Amb la primera dona, el Joan havia tingut el Benet i l'Agnès Antiga, i amb la segona va tenir el Valentí i l'Antoni.

El Benet va ser el seu successor, i quan aquest va morir sense descendència, el lloc el va ocupar el Valentí. L'Agnès Antiga va fer parella amb Jaume Pallarès, serraller, i l'Antoni Joan amb Jerònima, filla de Valentí Orpina.

El 1578, el Joan Sebastià i la Joana, per aconseguir les 90 lliures que els calien per tapar alguns forats, van vendre's a carta de gràcia a Bernat Oliveres de Cantacorbs una feixa amb sis olivers, dita "Gibergues", i una peça més gran coneguda amb noms diferents; "la Coma de la Font", o també, "la Cabanyeta", "el Recau", o "els Salsers". La part venuda afrontava amb terra dels veïns masos Grau (del Maties), Vila (Tatger), el Torrent de la Font que baixa del Grau, i la Costa de Sant Martí. Actualment aquests topònims ja no formen part de la memòria col·lectiva.

El 1579 es va vendre a carta de gràcia per 52 lliures unes feixes pertanyents al Colomer a Salvador Torra, un sastre de Manresa que vivia Fals. El 1581 va pagar al blanquer Joan Riudor dues anyades de la pensió d'un censal que havien venut al blanquer el 1565. El capital era de 100 lliures i cada any s'havien de pagar 5 lliures, una càrrega prou feixuga. Aquest censal, sumat a altres deutes

acumulats pels Grau en el transcurs del temps van acabar provocant que la hisenda fes fallida i s'hagués de vendre el mas. El 1582 el mercader Jaume Coromina va fiar al Joan 15 lliures i 4 sous, per 15 canes de drap burell i una quartera de blat que li va comprar a la botiga.

El Joan Sebastià Grau (III) deuria morir aproximadament cap a l'any 1585. Després de portar dol per ell una temporada, la vídua Joana va refer la seva vida al costat d'un altre home, Antoni Rius d'Artés. En marxar del Grau va reclamar el dot, però el nou hereu només n'hi va poder pagar una part, quedant-li a deure 45 lliures. Va quedar al davant de la casa el jove Benet Grau, que aviat es va adonar que no era capaç de tirar endavant i va decidir vendre el mas a Esteve Torra, tal com es va estudiar en detall a la segona part de la història de la casa.

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.